

LPZ

**LOKALNO PARTNERSTVO ZA ZAPOŠLJAVANJE
OPŠTINE TESLIĆ**

**ANALIZA NEZAPOSLENOSTI NA PODRUČJU OPŠTINE
TESLIĆ**

Teslić, Oktobar 2017.

SADRŽAJ

UVOD	3
1. DEMOGRAFSKI PODACI	4
2. OBRAZOVNI KAPACITETI	4
3. LOKALNI EKONOMSKI KONTEKST	5
4. TRŽIŠTE RADA	5
5. ANALIZA NEZAPOSLENOSTI SA POSTOJEĆE EVIDENCIJE BIRO TESLIĆ	7
6. ANALIZA POTREBA ZA RADNOM SNAGOM	13
7. ZAKLJUČAK	

UVOD

Međunarodna organizacija rada (ILO) je u februaru 2016. godine započela provođenje novog trogodišnjeg projekta koji finansira EU "Lokalna partnerstva za zapošljavanje" čiji cilj je poticanje održivog, partnerski orijentisanog aktivnog tržišta rada na lokalnom nivou. Projekt je dio EU programa za lokalni razvoj i zapošljavanje, koji predstavlja nastavak pojedinih aktivnosti Programa za oporavak od poplava u oblasti ekonomskog oporavka u područjima pogođenim poplavama, a takođe će podržati lokalni ekonomski razvoj i lokalne nevladine organizacije.

Na osnovu Ugovora između ILO i UG „Nešto više“ Sarajevo, broj _____ od 05.06.2017. godine o implementaciji Projekta „Partnerstvom do novih radnih mjesta“ na području opštine Teslić, Sporazuma o osnivanju Lokalnog partnerstva za zapošljavanje (LPZ), te sprovođenja definisanih aktivnosti neophodnih za ostvarivanje rezultata projekta, JU Zavod za zapošljavanje RS (ZZRS) Biro Teslić (partner na Projektu) prikupio je statističke podatke o evidenciji nezaposlenih lica sa područja opštine Teslić, a službenici Opštine Teslić (Partner na projektu) sačinili analizu u saradnji sa projektnim partnerima Udruženje šumarstva i prerade drveta INTERFOB Banja Luka.

Cilj izrade analize je potreba da se stekne jasnija slika o kvalifikacijama i kompetencijama raspoložive radne snage, osoba prijavljenih na birou rada. Tačan broj nezaposlenih je problem sa kojim se susreću i Zavod za zapošljavanje i poslodavci. Da bi se stekao uvid u realno stanje, neophodno je da se ustanovi ko je na Birou da bi ostvario socijalna prava, a ko stvarno traži posao. Identifikacija aktivnih tražioca posla je aktivnost koju je neophodno izvršiti na samom početku Projekta kako bi se ostvario *opšti cilj* projekta "**Smanjenje stope nezaposlenosti na području opštine Teslić za 1% ili minimalno 38 novozaposlenih**". Ostvarenje opšteg cilja se planira postići ispunjenjem *konkretnih ciljeva* projekta od kojih je jedan: **Smanjenje nezaposlenosti zapošljavanjem prekvalifikovanih i dokvalifikovanih osoba u skladu sa iskazanim potrebama poslodavaca sa područja Opštine Teslić.**

Istraživanje koje je sprovedeno u periodu pripreme Projekta ukazalo je da su potrebe poslodavaca najveće u drvnoj i metalnoj industriji, ali i u kožarskoj i tekstilnoj industriji. Projekat je osnovne aktivnosti vezane za prekvalifikacije i dokvalifikacije radnika bazirao na metalnu i drvenu industriju, ali imajući u vidu da je prošao duži vremenski period od dostave projektnog prijedloga do potpisivanja ugovora, te da je došlo do određenih pomjeranja na tržištu rada, nije isključena mogućnost ni obuka za radnu snagu koja je potrebna kožarskoj i tekstilnoj industriji, ako se utvrdi da postoji realna potreba za zapošljavanjem u ovom sektoru.

U izradi analize pored podataka koje je pripremio ZZRS Biro Teslić, korišteni su i podaci Poreske uprave Republike Srpske (PURS), podaci koji je provođenjem ankete prikupio partner na Projektu Interfob Banja Luka, a odnosile su se na potrebe privrede za radnicima i njihovim kvalifikacijama.

1. DEMOGRAFSKI PODACI

Prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva koji je izvršen u oktobru 2013. godine, na području opštine Teslić je na dan 01.10.2013. godine bilo nastanjeno 41.904 stanovnika, naseljenih u 57 naseljenih mjesta (organizovanih u 49 mjesnih zajednica), od čega je oko 60% seosko stanovništvo. Urbano područje zahvata 30,28 km² što je 3,58% ukupne površine opštine Teslić.

Međutim, zvanični rezultati popisa stanovništva iz 2013. godine, objavljeni u junu 2016. godine, se u znatnoj mjeri razlikuju od preliminarnih, te je prema istima ukupan broj stanovnika 38.536, od čega 19.857 žena i 18.679 muškarca. Opština Teslić spada u red manje naseljenih opština u Bosni i Hercegovini sa 49,5 stanovnika/km² prema preliminarnim, odnosno 45,5 stanovnika/km² prema zvaničnim podacima popisa. Prema procjenama, u drugim državama trenutno živi oko 10.000 stanovnika opštine Teslić, što je za 42% više u odnosu na 2009. godinu (6.500 stanovnika opštine Teslić živjelo u drugim državama).

Opština Teslić bilježi konstantan pad svog stanovništva, što smanjenjem prirodnog priraštaja (veći broj umrlih od rođenih) i unutrašnjom migracijom stanovništva zbog preseljenja u druge opštine ali sve češće u druge države.

2. OBRAZOVANJE

U Tesliću postoji duga tradicija u oblasti prerađivačke industrije, sa posebnim akcentom na drvo preradu i hemijsku industriju. Na području opštine Teslić obrazovni proces realizuje se kroz osam centralnih i 22 područne osnovne škole i dvije srednje škole.

Javna ustanova srednjoškolski centar „Jovan Dučić“ obrazuje učenike sljedećih zanimanja: gimnazija opšti smjer, ekonomski tehničar, trgovački tehničar, trgovac, tekstilni tehničar, ugostiteljsko kulinarski tehničar, kulinarski tehničar, turistički tehničar, konobar i kuhar. Obrazovanje se stiče sistemom trogodišnjeg i četvorogodišnjeg školovanja. Druga srednja škola nosi naziv Javna ustanova srednja škola „Nikola Tesla“ u okviru koje su zastupljene struke: mašinstvo i obrada metala, šumarstvo i obrada drveta, elektrotehnika i saobraćaj, sa zanimanjima: mašinski tehničar, instalater, automehaničar, bravar, varilac, tehničar za obradu drveta, stolar, tehničar elektrotehnike, električar i tehničar drumskog saobraćaja. Obrazovanje se stiče takođe sistemom trogodišnjeg i četvorogodišnjeg školovanja.

U školskoj 2015/2016. godini u obje škole je upisano 1.319 učenika, dok je svoje školovanje okončalo 285 učenika.

U visokom obrazovanju bilježi se trend porasta procenta srednjoškolaca koji nakon završene srednje škole upisuju fakultet. Prosječan broj upisanih studenata je 865, ali samo 12,1% od upisanih završi isti, odnosno diplomira. Procjenjuje se da na godišnjem nivou oko 250 mladih koji završe srednjoškolsko ili visoko obrazovanje uđe

na tržište rada u opštini Teslić što predstavlja veliki potencijal kada je u pitanju mlada radna snaga. Neravnoteža između ponude i potražnje na tržištu rada karakteristična je za zemlje u tranziciji. Ona predstavlja neusklađenost strukture odnosno neusklađenost između ponude i potražnje za radnom snagom u pogledu zanimanja i obrazovanja, kvalifikacija ili vještina i kompetencija. Najveći broj nezaposlenih prema područjima rada (ako ne računamo lica bez zanimanja) je evidentiran u trgovini, ugostiteljstvu, prosvjeti. Nesinhronizacija između privrede i obrazovanja je jedan segment odlike nezaposlenih obrazovnih profila.

3. LOKALNI EKONOMSKI KONTEKST

Industrija je u Tesliću uvijek bila okosnica čitave privrede i nosilac lokalnog razvoja, a i danas ona ima veoma značajno mjesto u životu lokalne zajednice prvenstveno zbog tradicije, postojećih privrednih resursa na koje se naslanja i brojnosti zapošljavanja. Dosadašnji razvoj privrede bio je pretežno naslonjen na prirodne resurse kojima opština Teslić raspolaže. Obzirom da je pokrivenost opštine šumom 63%, drvo predstavlja najveći prirodni resurs, a samim tim i osnovu na kojoj je nastao i grad Teslić. Drugi po značaju resurs su ljekovite mineralne vode na osnovu kojih se razvio zdravstveni turizam sa Banjom Vrućicom kao izvanrednim privrednim potencijalom. Poljoprivredno zemljište je uvijek značajan prirodni resurs, a pogotovo za opštinu koja pripada brdskoplaninskom području, od toga 19.947 ha, ili 68,4% ukupnog poljoprivrednog zemljišta su oranice, što je veliki resurs u mogućnostima proizvodnje hrane, pogotovu biološki zdrave hrane. Vodeće grane privrede su drvna, metalna, tekstilna, građevinska, hemijska industrija. Nosioci privredne aktivnosti (rangirani prema broju zaposlenih) su: "Škrebić Company" d.o.o., HI „Destilacija“ a.d., ZTC „Banja Vrućica“, „Elgrad“ d.o.o., „Drvo commerce“ d.o.o., „Dević tekstil“ d.o.o., „Lignacon“ d.o.o., „Graditelj“ a.d.

U oblasti privrede najveći značaj za razvoj imaju: prerađivačka industrija, turizam, građevinarstvo i poljoprivreda. Početkom 2014. godine, Skupština opštine Teslić formirala je privredni savjet za potrebe vođenja javno privatnog dijaloga radi koordinacije aktivnosti u sprovođenju politika i projekata lokalnog ekonomskog razvoja. U radu Privrednog savjeta učestvuju predstavnici privatnog i javnog sektora.

4. TRŽIŠTE RADA

Brojnost privrednih društava (izvor APIF) u 2016. godini u odnosu na 2015. imalo je rast od 9% (191 subjekt u 2015., 208 subjekata u 2016. godini). Međutim, rast brojnosti subjekata nema veći značaj ukoliko nije praćen povećanjem ostalih ključnih parametara poput prihoda, broja zaposlenih, izvoza i dr. Na području koje pokriva opština Teslić poslovna aktivnost se obavlja u 15 područja, 40 oblasti, 80 grana i 184

razreda. Područje C – prerađivačka industrija sa 70 privrednih subjekata je područje sa najvećim brojem poslovnih subjekata po zastupljenosti na teritoriji opštine Teslić. Područje G – trgovina na veliko i na malo; popravka motornih vozila sa 41 poslovni subjekata je područje na drugom mjestu po zastupljenosti na teritoriji opštine Teslić. Na trećem mjestu po zastupljenosti je Područje F – građevinarstvo sa 20 poslovnih subjekata.

Ukupni prihodi poslovnih subjekata na području opštine Teslić 2016.godine u odnosu na 2015. godine su veći za 28.156.011.00 KM ili procentualno 10.51%. Najveći prihodi ostvareni u 2016. godini bili su u Područje C – prerađivačka industrija i iznosili su 149.115.672.00 KM ili procentualno 50.37% ukupnih prihoda ostvarenih na teritoriji opštine Teslić u 2016. godini.

Ukupni rashodi poslovnih subjekata na području opštine Teslić u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu su veći za 15.514.065.00 KM ili procentualno 6.03%. Područje C– prerađivačka industrija je područje koje je sa 138.636.918.00 KM ili procentualno 50.90% ukupnih rashoda ostvarenih na teritoriji opštine Teslić u 2016. godini.

Ukupan broj zaposlenih na teritoriji opštine Teslić u 2016. godini iznosio je 4.256 dok je u 2015. godini broj zaposlenih iznosio 3.936, što je za 320 radnika više u odnosu na 2015. godinu. U području C– prerađivačka industrija zaposleno je najviše radnika 2.663 ili 62.55% ukupnog broja zaposlenih.

Po broju preduzetnika Teslić se nalazi na osmom mjestu u Republici Srpskoj, ali kada se stave u odnos broj preduzetnika i broj stanovnika onda zauzima visoko četvrto mjesto odmah iza Banja Luke, Laktaša i Bijeljine. Međutim, u odnosu na 2015. godinu primjetan je blagi pad u broju aktivnih preduzetnika, što samo po sebi nije zabrinjavajuće (4 preduzetnika manje), ali ako se u narednom periodu očituje kao trend može da predstavlja ozbiljan problem koji može imati uticaj na smanjenje zaposlenosti ali i drugih ekonomskih parametara. O ostvarenim ukupnim rezultatima privrede opštine Teslić, koja obuhvata privredna društva i preduzetnike, nije moguće govoriti iz razloga značajnog kašnjenja u objavi statističkih podataka što je jedan od velikih nedostataka prilikom planiranja.

Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih proizvođača, tj proizvođača za tržište u 2016. godini je 716, a u 2017 je 735 što ukazuje na trend rasta broja poljoprivrednih gazdinstava koja se opredjeljuju za tržišnu poljoprivrednu proizvodnju. Analizom strukture poljoprivredne proizvodnje evidentno je utvrđeno da je proizvodnja mlijeka u stagnaciji kao i proizvodnja u svinjogojstvu i proizvodnji meda. Sve veća opredijeljenost kako po broju proizvođača tako i podizanju nivoa inteziteta proizvodnje je u proizvodnji jagodastog voća i povrća.

Po pitanju zaposlenosti u periodu 2012-2016. godine postoji konstantan trend rasta. Na kraju 2015. godine broj zaposlenih je bio 7473, a na kraju 2016. godine 7512, što je razlika od 39 zaposlenih. Povećanje zaposlenosti je evidentno u 2017. Godini, te prema podacima PURS broj zaposlenih je 7752, što ujedno predstavlja i najveći broj zaposlenih u poslijeratnom periodu. Učestvujući u radu Privrednog savjeta opštine Teslić došlo se do saznanja da je najveći problem poslodavaca nedostatak adekvatne radne snage.

U poljednoj deceniji na tržištu rada očitovao se trend da i uprkos povećanju broja privrednih subjekata i dobrom poslovanju u ključnim sektorima lokalna ekonomija ne može osigurati dovoljan broj radnih mjesta za postojeću ponudu radne snage i mlade koji ulaze na tržište rada. Međutim, kada se pažljivo prate trendovi unazad dvije godine uočava se drastična promjena koja se ogleda u nedostatku aktivne radne snage sa potrebnim kvalifikacijama u skladu sa zahtjevima poslodavaca. Različita istraživanja koja su sprovedena na državnom, entitetskom i lokalnom nivou ukazuju da je ovakva nepovoljna situacija identična u skoro svim lokalnim zajednicama, a da je osnovni razlog odliv radne snage u druge države, gdje se kao osnovni cilj pokazuje potreba za poboljšanjem vlastite finansijske situacije ali i potreba za osjećajem stabilnosti i pravne sigurnosti.

5. ANALIZA NEZAPOSLENIH SA POSTOJEĆE EVIDENCIJE BIRO TESLIĆ

Na Zavodu za zapošljavanje RS Biro Teslić sa 31.08.2017. godine vodi se ukupno 3.553 lica koja aktivno traže posao, od toga broj nezaposlenih osoba ženskog pola je 1.515 (42,64%) od ukupnog broja nezaposlenih koji aktivno traže posao. Prema starosnoj strukturi 1.329 (37,40%) nezaposlenih lica imaju između 18 i 35 godina dok 62,60% nezaposlenih pripada starosnoj grupi od 35 do 65 godina. Ranije istraživanje s kraja 2016. Godine koje je sprovedeno za potrebe izrade Akcionog plana zapošljavanja opštine Teslić (APZ) uočilo je da je najveći problem u starosnoj strukturi od 40-55 godina čije je učešće u ukupnoj nezaposlenosti bilo 35,3%. Ova kategorija bi trebalo da bude značajno sa većim stepenom obrazovanja, sa većim radnim iskustvom i stečenim vještinama, a razlozi njihove nezaposlenosti su različiti. Najčešći razlog je prestanak rada usljed propasti privrednih subjekata, a životna dob im predstavlja često prepreku za rad kod novog poslodavca. Međutim, potrebno je sagledati i štiri društveni kontekst, te se na taj način uočava da ova starosna struktura, pored mladih, obrazovanih kadrova, predstavlja dio populacije koji najčešće svoje prihode ostvaruje radeći različite poslove u inostranstvu sa željom da ostvare pravo na rad u drugim zemljama, a nakon toga odvede i kompletne porodice. Uočeno je da, iako se vode kao aktivni tražioci posla, ova populacija obavlja poslove na „crno“ kod domaćih firmi, ali nalazi i povremene poslove izvan zemlje, te im evidentiranje na ZZZ RS služi isključivo u svrhu ostvarivanja prava na besplatno zdravstveno osiguranje, kako njih samih tako i njihovih porodica.

U narednoj tabeli dat je pregled nezaposlenih lica koja aktivno traže posao po kvalifikacionim strukturama:

Kvalifikaciona struktura	Broj nezaposlenih
NK	997
Žena	354
PK-NSS	87
Žena	28
KV	1.397
Žena	468
SSS	824
Žena	521
VKV	21
Žena	0
VŠC	17
žena	5
VŠŠ SP	0
Žena	0
VSS 180 ECTS	40
žena	22
VSS 240 ECTS 4,5,6 g.	164
Žena	113
Masteri 300 ECTS	5
Žena	3
Magistri	1
Žena	1
Doktori nauka	0
žena	0
Ukupno	3.553
Žena	1.515

Iz tabele slijedi da broj nezaposlenih lica za evidencije nezaposlenih koji nisu završili IV stepen stručnog obrazovanja iznosi 2.481 od čega 850 žena i 1.631 muškaraca. U odnosu na ukupan broj nezaposlenih to je 69,78%, što predstavlja alarmantan podatak kada je u pitanju mogućnost njihovog radnog angažmana, imajući u vidu da zahtjeve poslodavaca. Broj nezaposlenih lica sa završenim IV stepenom stručnog obrazovanja je 824, od čega 521 žena i 303 muškarca. Lica sa završenim visokim obrazovanjem koja se vode kao aktivni tražioci posla imaju učešće u ukupnoj nezaposlenosti od 5,91% (210 nezaposlenih). Kada se učešće visokoobrazovanih u ukupnoj nezaposlenosti izrazi procentom ono na izgled ne predstavlja veliki problem, ali kada se izvrši dublja analiza dolazi se do zaključka da skoro 50% ovih lica ima kvalifikaciju sa kojom će teško zasnovati radni odnos. Najveći broj nezaposlenih iz ove strukture je iz društvenih nauka, gdje se posebno ističu prosvjetni radnici, a u dijelu prirodnih nauka veliko je učešće saobraćajnih inženjera. Učešće žena u ukupnoj nezaposlenosti iznosi 42,61% iako je prema demografskim podacima ženska populacija

veća u odnosu na mušku. Takođe je evidentno da žene imaju viši stepen stručne sprema u odnosu na muškarce, tako da npr. učešće nezaposlenih žena sa VSS u ukupnoj nezaposlenosti VSS iznosi 68,90%. Smanjenje broja nezaposlenih žena nastupilo je usljed povećane tražnje industrije iz oblasti prerade tekstila i kože koje tradicionalno zapošljavaju veliki broj radnika i to uglavnom ženske populacije.

U okviru Projekta planira se raspisivanje javnog poziva za prekvalifikaciju i dokvalifikaciju određenih zanimanja iz oblasti metalne i drvoprerađivačke struke. Definisane kriterija za polaznike izvršiće se u skladu sa ovom analizom, a preporuka za definisanje istih data je u zaključku.

Planom obuka u oviru Projekta predviđena zanimanja su: zavarivač TIG, lakirer, stolar, CNC operater, tapetar, tokar (metalostrugar), mehatroničar. Uvidom u stanje aktivne ponude radne snage evidentirane na ZZZ RS Biro Teslić uočeno je da postoji značajan broj nezaposlenih koji ima kvalifikacije predviđene za obuke. U tom kontekstu je logično zapitati se zašto se obuke sprovode kada već postoji radna snaga sa potrebnim kvalifikacijama? Odgovor su dali poslodavci koji su Partneri na Projektu koji su ukazali da njima nedostaje upravo ova radna snaga. Razlog što ne zapošljavaju nezaposlene sa ovim kvalifikacijama koji se nalaze na evidenciji Biroa Teslić su: ta lica se vode na evidenciji ali nisu zainteresovana da rade (uglavnom već rade negdje na „crno“ ili su u drugim zemljama) ili nemaju nikakvo praktično iskustvo za zanimanje za koje su se školovali te kao takvi teško prolaze na tržištu rada.

Prema podacima ZZZ RS Biro Teslić na evidenciji nezaposlenih lica koja imaju stečenu kvalifikaciju za zanimanja u kojima će se sprovesti obuke stanje je sljedeće:

Naziv zanimanja	Stanje na evidenciji biroa	Godine starosti	Broj nezaposlenih lica po godinama starosti/ procenat ukupnog učešća
Bravar	146	18-35 35-50 50-65	29 / 19,86% 65/ 44,52% 52/ 35,61%
Zavarivač	62	18-35 35-50 50-65	50/ 80,64% 10/ 16,13% 2/ 3,23%
Metalostrugar	36	18-35 35-50 50-65	10/ 27,78% 20/ 55,55% 6/ 16,67%
Stolar	90	18-35 35-50 50-65	21/ 23,33% 40/ 44,45% 29/ 32,22%
Ukupno KV:	334	18-35 35-50 50-65	110/ 32,93% 135/ 40,42 89/ 23,95%
Tehničar za preradu drveta	48	18-35 35-50 50-65	40/ 83,34% 1/ 2,08% 7/ 14,58%

Ukupno SSS:	48	18-35	40/ 83,34%
		35-50	1/ 2,08%
		50-65	7/ 14,58%
SVEUKUPNO KV I SSS	382	18-35	150/ 39,27%
		35-50	136/ 35,60%
		50-65	96/ 25,13%

Iz prethodne tabele, u kojoj je iskazano stanje nezaposlenih prema kvalifikacijama, a od kojih su neke predviđene obukama u Projektu, može se zaključiti sljedeće:

- 87,43% evidentiranih lica imaju trogodišnje obrazovanje, odnosno završen zanat;

- zanimanje bravar ima najveće učešće u ukupnom broju evidentiranih od 43,71%, a najveće učešće imaju lica starosti od 50-65 godina.

- lica sa kvalifikacijom bravar predstavljaju grupu pogodnu za prekvalifikaciju/dokvalifikaciju u druga zanimanja u oblasti metaloprerađivačke industrije;

- u grupi lica sa kvalifikacijom zavarivač najveća dobna skupina su mladi od 18-35 godine, sa učešćem od 80,64%. Ovaj podatak je u nesrazmjeri sa informacijama dobijenim od strane poslodavaca koji tvrde da nema raspoloživih zavarivača, imajući u vidu da mladi ljudi sa ovom kvalifikacijom svoje zaposlenje najčešće ostvaruju u inostranstvu. Mladi iz ove grupe, ukoliko zaista su aktivni tražioci posla, kroz predviđene obuke mogu da steknu dodatnu iskustvo u radu ukoliko im je to pored „papira“ kojim potvrđuju svoje zanimanje potrebno za radni angažman;

- najveći broj nezaposlenih u navedenim zanimanjima pripada starosnoj dobi od 35-50 godina, a što je potvrdilo i ranije izvršeno istraživanje za potrebe izrade APZ-a prema kojima je najveći broj nezaposlenih ove starosne dobi;

- nezaposlena lica starosne dobi od 50-65 godina ne spadaju u fokus Projekta, ali svakako trebaju da budu populacija na koju je potrebno obratiti posebnu pažnju u radu LPZ-a i budućih aktivnosti ne vezanih za ovaj Projekat;

- učešće mladih od 18-35 godina, koji su ciljna grupa projekta, je 39,27%, odnosno ovih 150 evidentiranih aktivnih tražioca posla mogu da predstavljaju osnovnu bazu za obuke pošto imaju određena osnovna znanja iz tražene oblasti, a obukama mogu da ih nadgrade i da steknu dodatno praktično iskustvo i steknu nove vještine.

Na evidenciji Biroa Teslić nema nezaposlenih sa zanimanjima CNC operater, tapetar, lakirer i mehatroničar, a za koje su predviđene obuke u okviru Projekta.

Opravdanost sprovođenja obuka iz navedenih zanimanja u okviru Projekta, osim iskazanog interesovanja privrednika, uočava se i kroz narednu tabelu.

Naziv zanimanja	2015	2016	2017
Bravar	158	159	146
Zavarivač	64	60	62
Metalostrugar	61	48	36
Stolar	114	93	90
Tehničar za preradu drveta	51	42	48
UKUPNO:	448	402	382

Iz tabele je vidljivo da se u posmatranom periodu broj nezaposlenih lica sa navedenim zanimanjima sa postojeće evidencije konstantno smanjuje, ali je činjenica da je i dalje taj broj veliki, imajući u vidu neusaglašenost tražnje za navedenim zanimanjima i ponude radne snage.

ZZZ RS vodi evidenciju o prijavljenim i brisanim licima sa evidencije, kao i licima koja su brisana sa evidencije zbog zaposlenja. U tabeli ispod prikazani su podaci po mjesecima u tekućoj godini o broju prijavljenih, zaposlenih i brisanih iz evidencije nezaposlenih lica.

Datum	31.01.	28.02.	31.03.	28.04.	31.05.	30.06	31.07.	31.08.	29.09.
Prijavljeni	199	174	164	139	138	194	230	173	179
Zaposleni	52	102	129	73	130	90	129	108	142
Brisani	143	185	244	196	274	194	237	245	273

Primjetne su razlike između broja prijavljenih i zaposlenih, ali i to da je u svim mjesecima više brisanih sa evidencije nego prijavljenih, osim u januaru kad je bilo za 56 više prijavljenih nego brisanih i junu kad je broj prijavljenih i brisanih jednak. Ukupan broj prijavljenih na evidenciju nezaposlenih tokom prvih devet mjeseci tekuće godine je 1590, brisanih 1991, zaposlenih 955. Ovo navodi na sljedeći zaključak: broj prijavljenih na evidenciju je za 635 lica veći od broja zaposlenih, ali je za 401 manji u odnosu na brisana lica sa evidencije. Nadalje, kada se isključi brisanje lica sa evidencije usljed zasnivanja radnog odnosa, dolazimo do podatka da je 1036 lica brisano iz drugih razloga. Kada se posmatraju podaci ZZZ RS Biro Teslić lica koja su sa evidencije nezaposlenih brisana iz razloga zaposlenja i podaci PURS uočavaju se značajne razlike. Npr. prema podacima PURS u januaru 2017. bilo je 42 zaposlena manje u odnosu na decembar 2016. godine, u februaru 49 više, u aprilu 39, što je manje u odnosu na podatke koji su iskazani od strane ZZZ RS. Ovaj nesklad može da se posmatra dvojako: da je došlo do otpuštanja jednog broja radnika, koji se potom ponovno prijavljuju na Biro, ali i da je došlo do migracije radne snage.

Kako bi se barem djelimično razumjela problematika koja se odnosi na ukupan broj nezaposlenih, novoprijavljenih, ali i brisanih lica sa evidencije, potrebno je ukazati na određene odredbe Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti RS. Zakon razlikuje aktivne i neaktivne tražioce posla, te se ZZZ RS operativno rukovodi sa podacima o nezaposlenim licima koja aktivno traže posao, odnosno oni su njihova ciljna grupa. Osnovno pravo koje ostvaruju obe kategorije je

zdravstveno osiguranje, ali imaju različitu obavezu redovnog prijavljivanja na ZZZ RS: aktivna lica svaka dva mjeseca, neaktivna svakih 6 mjeseci. Nadalje, aktivno traženje posla se dokazuje i na druge načine utvrđene Zakonom, ali suštinski osnovna prava ove dvije kategorije su ista. Zakonom su također definisani i razlozi brisanja sa evidencije obje kategorije nezaposlenih lica, ali je za obe kategorije identično utvrđeno da nakon brisanja sa evidencije ne mogu da se narednih 12 mjeseci ponovno evidentiraju kao nezaposleni. Dubljom analizom novoprijavljenih utvrdilo bi se da li se ta lica na ZZZ RS prijavljuju zbog gubitka radnog statusa ili zbog isteka roka od 12 mjeseci nakon prethodnog brisanja sa evidencije. Ovaj podatak bi svakako bio od značaja za lokalnu zajednicu, a i šire, jer bi se došlo do saznanja koliko radnika ostaje bez posla, razlozi prestanka radnog odnosa, što bi moglo da pomogne u kreiranju određenih mjera za prevazilaženje problema zbog kojih je došlo do ovakvih drastičnih ishoda. Nadalje, ZZZ RS bi raspolagao podacima da li je zaista riječ o aktivnim tražiocima posla ili je u pitanju čisto ostvarivanje prava na osiguranje, te bi svoj fokus mogao da usmjeri upravo prema nezaposlenima koji zaista traže i trebaju zaposlenje. U ovom kontekstu je upravo nesrazmjer između aktivnih tražioca posla kojih je prema podacima Biroa Teslić 3553, a prema evidenciji PURS 4301 lice ostvaruje pravo na osiguranje.

Nadalje, podaci o vremenu provedenom na evidenciji za zapošljavanje ukazuju na dodatni problem što je prikazano u narednoj tabeli.

Broj nezaposlenih radnika prema dužini čekanja na evidenciji 30.09.2016.		
Trajanje nezaposlenosti	Ukupno	Žene
do 6 mjeseci	606	280
od 6 do 12 mjeseci	334	125
od 13 do 24 mjeseca	494	207
od 25 do 60 mjeseci	833	356
preko 60 mjeseci	1570	663
	3837	1631

Naime, iako u podacima prikupljenim za posmatrani period ovaj podatak nije dostavljen, podaci koji su korišteni prilikom izrade APZ-a ukazuju na sljedeće: čak 40,92% evidentiranih aktivnih tražioca posla u 2016. godini je čekalo na posao preko 60 mjeseci. Logično se postavlja pitanje da li će ova lica ikada naći zaposlenje, da li ova lica posjeduju potrebna znanja i vještine potrebne poslodavcima te koliko je njih zaista aktivno u traženju posla, ako se ima u vidu da u posljednje dvije godine poslodavci konstantno ukazuju da nema zainteresovanih za rad. Međutim, da sva „krivica“ ne leži na

licima evidentiranim kao nezaposleni ukazuje i činjenica da određeni broj poslodavaca ne prijavljuje radnike, da za prijavljene ne vrši uplate zakonom predviđenih obaveza, da je poštovanje prava radnika iz radnog odnosa svedeno na minimum, te da su plate radnika neadekvatne poslu koji se obavlja, a u velikom broju slučajeva i neredovne.

Socijalni status aktivne ponude radne snage predstavlja takođe segment koji je potrebno analizirati jer ukazuje kako na trendove u zapošljavanju tako i na ekonomski i društveni položaj nezaposlenih lica. Za svaku osobu nezaposlenost je veliki problem, ali za osobe sa invaliditetom ovaj problem je mnogo složeniji. Posljednjih godina često se fokus upravo stavlja na određene marginalizovane grupe i njihovo zapošljavanje, ali su rezultati skromni.

Opis	Stanje 31.12.2016.	Stanje 31.08.2017.
RVI	63	61
Vojni mirnodopski	0	0
Invalidi rada	0	0
Kategorizivana	13	13
Civilni invalidi	2	2
Ostali invalidi	0	0
UKUPNO	78	76
Učesnici rata	678	630
Članovi porodica	62	49
Lica sa stalnim prebivalištem	3130	2982
Prognana i raseljena lica	137	114
Izbjegla lica	11	14
Povratnici	504	443
Strani državljani	1	0
UKUPNO	3783	3553
Neoženjeni	1418	1382
Oženjeni	2179	1999
Razvedeni	138	127
Udovac-udovica	48	45
UKUPNO	3783	3553

6. ANALIZA POTREBA ZA RADNOM SNAGOM

Udruženje šumarstva i prerade drveta INTERFOB Banja Luka, kao partner na projektu, u saradnji sa Srednjom školom „Nikola Tesla,, Teslić je u okviru aktivnosti predviđenih Projektom izvršilo anketiranje poslodavaca iz metalskog i drvoprerađivačkog sektora sa ciljem utvrđivanja njihovih potreba za radnom snagom i kvalifikacionom strukturom iste.

U period od 15.06.2017 do 20.10.2017 anketirano je 9 ključnih preduzeća iz drvne i metalske industrije sa opštine Teslić vezano za potrebe za edukovanjem kadrova.

Predstavnici Udruženja INTERFOB Banja Luka i Srednje Škole “Nikola Tesla” Teslić su obišli pogone i kapacitete 9 preduzeća gdje su anketirali vlasnike i/ili direktore preduzeća putem upitnika iz priloga, a vezano za potrebe zapošljavanja obučenih kadrova iz drvne i metalske industrije za potrebe proizvodnih preduzeća iz opštine Teslić kao i mogućnosti primanja učenika na stručnu praksu u pogone preduzeća.

Preduzeća koja su obuhvaćen analizom su :

Red.br.	Naziv preduzeća	Sektor	Trenutni broj zaposlenih	Potreban broj kadrova koje planiraju zaposliti u naredne 2 godine	Broj učenika koje je preduzeće spremno primiti na praksu	Napomena
1	Interlignum d.o.o.	Drvni	280	80	40	
2	Lignacon d.o.o.	Drvni	90	15	10	
3	Drvocommerce d.o.o.	Drvni	180	50	2	Sopstveni prevoz učenika
4	Elgrad d.o.o.	Drvni	350	50	15	
5	Saldatura d.o.o.	Metalski	27	9	0	
6	Metal d.o.o.	Metalski	40	6	-	U toku godine zapošljavaju 2-3 radnika u zavisnosti od potrebe
7	As Var d.o.o.	Metalski	1	80	6	Uslovno primaju učenike
8	Zrak d.o.o.	Metalski	22	20	-	Broj učenika nemamo info
9	Antena net d.o.o.	Elektronika	14	10	10	U grupama po 5 učenika
UKUPNO			1004	320	83	

Preduzeća su izrazila potrebu za sljedećim zanimanjima iz drvnog i metalnog sektora pa su u tabeli ispod prikazani zbirni podaci za preduzeća na osnovu upitnika:

Drvni sektor			Metalni sektor		
R.b	Naziv	Broj potrebnih kadrova	R.b	Naziv	Broj potrebnih kadrova
1.	CNC Operater	7	1.	CNC operater za metal	11
2.	CNC programer za drvo	4	2.	CNC Programer za metal	5
3.	Lakirer	9	3.	Projektant mašinskih dijelova	4
4.	Tapetar/tapacirer	18	4.	Zavarivač TIG	65
5.	Stolar za pločasti namještaj	11	5.	Zavarivač MIG MAG	27
6.	Stolar za masivni namještaj	51	6.	Zavarivač E(Elektro lučno zavarivanje)	3
7.	Stolar za montažu namještaja/monter	8	7.	Mehatroničar	4
8.	Stolar za duborez/duborezac		8.	Metalostrugar	9
9.	Restaurator namještaja			Metaloglodač	4
10.	Projektant – dizajner namještaja	2			
11.	Tehnički dizajner za proizvodnju namještaja	2			
12.	Alatničar	2			
13.	Hidrotermičar za sušare	6			
14.	Stolar za građevinsku stolariju				
15.	Brentista	4			
16.	Projektant u REVIT programu (za arhitekta i građevince)				

Napomena: Projektom je predviđeno obučavanje 80 nezaposlenih polaznika za potrebe preduzeća iz drvne i metalske industrije opštine Teslić od čega se može primjetiti da su najveće potrebe preduzeća za stolarima za masivni namještaj (51) , zavarivačima (TIG 65 / MIG MAG 27), tapetarima (18), Stolar za pločasti namještaj (11), CNC operater za metal (11), Lakirer (9), Stolar za montažu namještaja (8) i CNC operater za drvo (7) itd.

U prilogu su prikazane planirane obuke projektom koje je očigledno potrebno korigovati te prilagoditi potrebama poslodavaca o čemu odlučuje LPZ opštine Teslić. Projektom su predviđene sljedeće obuke :

r. br.	Zanimanje	Časovi teorija	Časovi praksa	Broj polaznika
1	Zavarivač TIG grupa 1	20	100	5
2	Zavarivač TIG grupa 2	20	100	5
3	Lakirer grupa 1	20	80	8
4	Lakirer grupa 2	20	80	8
5	Stolar grupa za pločasti namještaj - MODUL I	40	120	8
6	Stolar grupa za masivni namještaj - MODUL II	40	120	8
7	CNC operater za drvo	57	83	8
8	Tapetar	20	80	8
9	Metalostrugar	60	340	6
10	Mehatroničar grupa 1	40	120	8
11	Mehatroničar grupa 2	40	120	8
12	Andragoški trening			
13	Trening trenera grupa 1			
14	Trening trenera grupa 2			
15	Treninzi za LPZ (2 treninga)			
		Ukupno polaznika		80

7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Projekat ILO finansiran od strane EU je jedan od najznačajnijih projekata vezanih za oblast podsticanju zapošljavanja za opštinu Teslić. Projektni prijedlog kojim je UG „Nešto više“ zajedno sa partnerima aplicirao za sredstva iz ovog Projekta baziran je na ranijim analizama stanja zaposlenosti i nezaposlenosti na opštini Teslić, te iskustvima stečenim iz rada sa privredom i konsultacijama sa privrednim savjetom. Definisaju opšteg cilja Projekta kojim je predviđeno zapošljavanje najmanje 38 novih radnika prethodilo je istraživanje kojim se došlo do sljedećh zaključaka:

- Potrebe privrede za novim zapošljavanjem najviše su izražene u drvnoj, metalskoj i tekstilno-kožarskoj industriji;
- Orjentacija na metalSKU i drvnu industriju proistekla je iz činjenice da su ove dvije grane privrede ukazale da potrebe za radnicima ne mogu da zadovolje iz postojeće strukture nezaposlenih lica evidentiranih na ZZZ RS Biro Teslić.

Uviđajući naprijed navedeno istraženo je postojeće stanje nezaposlenih lica sa evidencije Biroa i ustanovljeno da postoje evidentirana lica iz većeg dijela kvalifikacija koje poslodavci žele zaposliti, ali da se i dalje vode kao nezaposleni. Zanimareni su aspekti da se jedan broj lica na evidenciji nezaposlenih nalazi zbog ostvarivanja

određenih prava, već je kao pretpostavka uzeta mogućnost da ovim licima nedostaje dodatna obuka i praktično znanje, ali i da postoje nezaposlena lica koja su zainteresovana za prekvalifikaciju. Stoga je u skladu sa potrebama privrednika definisan program prekvalifikacija i dokvalifikacija za tražena zanimanja, i uvrštena dva nova zanimanja koja su se iskristalisala kroz razgovore sa partnerima na projektu. Broj nezaposlenih na evidenciji Biroa Teslić se uvijek posmatra kao veliki bez obzira što se broj zaposlenih povećava. Osnovni razlog je zato što je nemoguće doći do tačnog broja lica koji zaista ne nalaze posao i lica koja posao ne traže ili odbijaju da rade. Izrada ove Analize je imala za cilj da utvrdi potencijalne korisnike u Projektu, odnosno lica koja su pogodna za prekvalifikaciju i dokvalifikaciju, kao i lica koja sa stečenim znanjem imaju želju da se dokažu u radu kod budućih poslodavaca. Osnovni zaključci i preporuke ove Analize su sljedeći:

- Na evidenciji ZZZ RS Biro Teslić postoji dovoljan broj nezaposlenih lica koji predstavljaju ciljnu grupu Projekta (mladi do 35 godina starosti) te oni treba da budu prvi kojima će se ponuditi mogućnost dokvalifikacije/prekvalifikacije.
- U grupi nezaposlenih lica čija kvalifikacija je vezana za metalni sektor posebno je uočljivo da 150 lica između 18-35 godina traži zaposlenje, te je potrebno kod definisanja kriterija za prijavu na javni poziv posebno bodovati postojeću kvalifikaciju i dati prednost ovoj grupi. Ova grupa bi trebala jednostavnije da savlada predviđene obuke jer ima stečena određena znanja.
- Analizom je utvrđeno da je učešće lica bez ikakve kvalifikacije veoma veliko te to ne bi smjelo biti zanemareno, odnosno potrebno je i njima dati priliku da učestvuju u javnom pozivu i time steknu određenu kvalifikaciju. Ova grupa predstavlja dio nezaposlenih koji najteže dolaze do zaposlenja.
- Viša i visoka stručna sprema je najmalobrojnija, a pretpostavka je da ista nije zainteresovana za zanimanja koja su predviđena obukama, osim nezaposlenih lica koji imaju VSS tehničkog smjer koja mogu iskazati interes za obuke za mehatroničara i CNC operatera.
- Kod izbora kandidata potrebno je pored ispunjenosti osnovnih kriterija voditi računa i o ozbiljnosti kandidata, njihovoj stvarnoj želji da prođu kroz cijeli proces obuke, jer svako odustajanje predstavlja nenadoknativ trošak za Projekat i smanjenje ispunjenosti zacrtanih ciljeva.
- Projektnim aktivnostima predviđeni su i finansijski podsticaji za poslodavce koji u periodu implementacije prime nove radnike, posebno one koje su prošle program obuka. U eliminatorne kriterije za poslodavce neophodno je ugraditi odredbu da prijavljeni poslodavci imaju plaćene sve obaveze koje proističu iz radnog odnosa, te da redovno isplaćuju plate radnicima. Na ovaj način će se izbjeći mogućnost da nezaposlenom licu bude ponuđen posao, a da ga on odbije iz razloga nekoretnog ponašanja poslodavca. Pravilnikom o podsticajima potrebno je definisati linije podsticaja za postojeće privredne subjekte koji imaju potrebu za prijemom novih radnika, ali i za samozapošljavanje lica, gdje prednost u oba

slučaja treba da imaju lica koja su prošla proces obuka i stručnog usavršavanja finansiranih u okviru Projekta.

- LPZ treba da detaljno analizira rezultate istraživanja potreba anketiranih poslodavaca za određenim kvalifikacijama radne snage, te u skladu sa istima po potrebi prilagodi predviđene obuke za dokvalifikacije/prekvalifikacije.
- Najveći rizik aktivnosti koje predstoje u okviru Projekta može predstavljati nedovoljna zainteresovanost osoba evidentiranih na ZZZ RS Biro Teslić da se jave na javni poziv za predviđene obuke. Stoga je preporuka da trajanje javnog poziva bude ograničeno na 15 dana, te ukoliko ne bude dovoljan broj prijavljenih isti produži za dodatnih 15 dana. Nakon toga potrebno je sumirati rezultate te na osnovu iskazanog interesovanja prijavljenih i iskazanih potreba privrednika za radnom snagom eventualno pristupiti promjenama u dijelu predviđenih obuka.
- U slučaju da se na javni pozivi za predviđene obuke ne javi dovoljan broj kandidata, obuke sprovedi isključivo za djelatnosti za koje postoji dovoljan broj prijavljenih, te po potrebi određene obuke proširiti u smislu broja kandidata u skladu sa potrebama tržišta rada.
- Ukoliko se rizik aktivnosti (nedostatak prijavljenih) iskaže u značajnoj mjeri i nakon dva ponovljena poziva, a istraživanje ukaže da realno ne postoje potrebe privrede, posebno zainteresovana lica, za druge obuke, potrebno je u saradnji sa donatorom utvrditi mogućnost relociranja ovih sredstava u dodatne podsticaje drugim granama privrede, uključujući i poljoprivredu kroz formiranje komercijalnih gazdinstava, a što bi rezultiralo većim brojem samozaposlenih lica.
- LPZ, posebno ZZZ RS i Opština Teslić, treba da u okviru svojih redovnih aktivnosti redovno prate kretanje nezaposlenosti i stanje na tržištu rada. LPZ svojim aktivnostima treba aktivno da radi i na iznalaženju drugih mogućnosti povećanja zaposlenosti osim ovog Projekta.

Analizu sačinila

Opština Teslić

Doc.dr. Samira Zelenbabić

Statističke podatke prikupio i objedinio:

JU ZZZ RS Biro Teslić

Igor Bošnjak

Istraživanje privrednih subjekata i rezultate sumirao:

Udruženje šumarstva i prerade drveta „INTERFOB“ Banja Luka

Zoran Vuković